

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PAOLO MENGGOZZI IŠVADA,
pateikta 2016 m. rugsėjo 15 d.¹

Sujungtos bylos C-508/15 ir C-509/15

Sidika Ucar
prieš
Land Berlin (C-508/15)
ir
Recep Kilic
prieš
Land Berlin (C-509/15)

(Verwaltungsgericht Berlin (Berlyno administracinis teismas, Vokietija) pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Europos Sąjungos ir Turkijos asociacijos susitarimas — Valstybės narės teisėtai darbo rinkai priklausančio darbuotojo turko šeimos narių teisė gyventi šalyje — Sąlygos — Reikalavimas globėjui priklausyti teisėtai darbo rinkai pirmuosius trejus šeimos nario gyvenimo šalyje metus“

1. Šiais dviem prašymais priimti prejudicinį sprendimą *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas, Vokietija) Teisingumo Teismo klausia apie sąlygas, kuriomis Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje gyvenančio darbuotojo turko šeimos nariams turi būti pripažįstama teisė dirbti samdomą darbą. Šios sąlygos yra įtvirtintos 1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros (toliau – Sprendimas Nr. 1/80), priimto Asociacijos tarybos, įsteigtos pagal Susitarimą, įsteigiantį Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje (Turkija) buvo pasirašytas Turkijos Respublikos, EEB valstybių narių ir Bendrijos ir kuris Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB² (toliau – EEB ir Turkijos asociacijos susitarimas), 7 straipsnyje.

¹ — Originalo kalba: prancūzų.

² — Tarybos sprendimas dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos susitarimo sudarymo (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10).

I – Teisinis pagrindas

A – *Sprendimas Nr. 1/80*

2. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Išskyrus atvejus, numatytus 7 straipsnyje, susijusiame su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidarbinti, darbuotojas turkas, teisėtai esantis valstybės narės darbo rinkoje, turi teisę:

- teisėtai išdirbęs vienus metus, prašyti šioje valstybėje narėje atnaujinti leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą;
- teisėtai išdirbęs trejus metus, išskyrus atvejus, kai Bendrijos valstybių narių darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kitą jo pasirinkto darbdavio pasiūlymą įsidarbinti pagal tą pačią profesiją, pateiktą įprastomis sąlygomis ir įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo įstaigose;
- teisėtai išdirbęs ketverius metus, šioje valstybėje narėje laisvai dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą.“

3. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa susijusi su teisėmis, pripažįstamomis valstybės narės teisėtai darbo rinkai priklausančio darbuotojo turko šeimos nariams, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį. Jame nustatyta, kad minėti šeimos nariai „turi teisę, išskyrus atvejus, kai pirmenybė teikiama Bendrijos valstybių narių darbuotojams, priimti bet kokią pasiūlymą įsidarbinti, jei jie bent trejus metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje, [ir] laisvai dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą, jeigu jie bent penkerius metus teisėtai gyvena šioje valstybėje narėje“.

4. Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „[š]io skyriaus nuostatos taikomos atsižvelgiant į apribojimus, pateisinamus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais“.

B – *Vokietijos teisė*

5. Nagrinėjamos bylos svarbios nuostatos yra įtvirtintos *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Įstatymas dėl užsienio piliečių atvykimo ir gyvenimo Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje, toliau – *AufenthG*)³.

6. *AufenthG* 4 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad „[u]žsienietis, kuris pagal EEB ir Turkijos asociacijos susitarimą turi teisę gyventi šalyje, privalo įrodyti šios teisės buvimą – kaip įrodymą pateikti turimą leidimą laikinai gyventi šalyje, jeigu neturi nei leidimo nuolat gyventi šalyje, nei leidimo nuolat gyventi ES. Leidimas laikinai gyventi šalyje išduodamas pateikus prašymą“.

7. *AufenthG* 53 straipsnyje nurodyta:

„Užsienietis gali būti išsiųstas iš šalies, jeigu:

1. Įsiteisėjusiu nuosprendžiu už vieną ar daugiau tyčinių nusikaltimų jam buvo paskirta ne mažesnė kaip trejų metų laisvės atėmimo bausmė arba nepilnamečiams taikoma laisvės atėmimo bausmė, arba per penkerių metų laikotarpį įsiteisėjusiais nuosprendžiais už tyčinius nusikaltimus buvo

3 — 2004 m. liepos 30 d. įstatymas (*BGBI I*, 2004, p. 1950), 2008 m. vasario 25 d. (*BGBI I*, 2008, p. 162) paskelbtos redakcijos.

paskirtos laisvės atėmimo bausmės ar nepilnamečiams taikomos laisvės atėmimo bausmės, kurių bendrą laikotarpį sudaro ne mažiau kaip treji metai, arba paskutiniu įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu jam buvo taikomos papildomos poveikio priemonės.

2. Buvo nuteistas už tyčinį narkotinių medžiagų įstatymo <...> pažeidimą nepilnamečiams taikoma ne mažesne nei dvejų metų laisvės atėmimo bausme arba įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu skirta laisvės atėmimo bausme neatidedant bausmės vykdymo <...>“

8. *AufenthG* 55 straipsnyje numatyta, kad „[u]žsienietis gali būti išsiųstas iš šalies, jeigu jo gyvenimas šalyje kelia pavojų viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui arba kitiems svarbiausiems [Vokietijos] interesams“⁴, ypač jeigu jis yra padaręs „įstatymų, sprendimų arba teisminių ar administracinių priemonių pažeidimą, kuris nėra vienkartinis arba nereikšmingas <...>“⁵.

II – Ginčai pagrindinėse bylose, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

A – Byla C-508/15

9. Sidika Ucar yra Turkijos pilietė, 1977 m. ištekėjusi už Ö. Ucar. Santuokoje jiems gimė keturi vaikai, o 1991 m. jie išsiskyrė. Tais pačiais metais Ö. Ucar išvyko iš Turkijos, kur gyveno su savo šeima, ir atvyko į Vokietiją, kur vedė Vokietijos pilietę. 1996 m. nacionalinės valdžios institucijos suteikė Ö. Ucar leidimą nuolat gyventi šalyje. 1999 m. buvo nutraukta antroji Ö. Ucar santuoka. 2000 m. rugsėjo mėn. S. Ucar vėl susituokė su Ö. Ucar. 2001 m. lapkričio mėn. kartu su jų jauniausiuoju vaiku ji atvyko į Vokietijos teritoriją turėdama vizą, leidžiančią šeimai susijungti su sutuoktiniu, išduotą *Landesamt für Bürger- und Ordnungsangelegenheiten* (Berlyno žemės užsieniečių reikalų tarnyba, Vokietija, toliau – Užsieniečių reikalų tarnyba), ir sutuoktiniams išduodamą leidimą gyventi šalyje iki 2002 m. lapkričio 26 d.

10. Kalbant apie Ö. Ucar profesinę padėtį, pažymėtina, kad jis nuo 2000 m. gegužės mėn. iki 2001 m. pabaigos dirbo samdomą kepėjo darbą. 2002 m. pradžioje jis pradėjo dirbti kepėju savarankiškai, šią veiklą nutraukė 2005 m. spalio mėn., vėl pradėjo dirbti samdomą darbą toje pačioje srityje ir dirbo iki 2011 m. gruodžio mėn.

11. 2002 m. lapkričio 28 d. S. Ucar leidimas gyventi šalyje buvo pratęstas dvejiems metams. 2004 m. lapkričio 29 d. jis vėl buvo pratęstas dvejiems metams. Kad suteiktų šiuos du pratėsimus, Užsieniečių reikalų tarnyba įsitikino, jog S. Ucar pragyvenimo lėšas užtikrina jos sutuoktinio pajamos, gaunamos iš profesinės veiklos.

12. 2006 m. lapkričio 21 d. Užsieniečių reikalų tarnyba suteikė S. Ucar leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, atsižvelgusi į tai, kad Ö. Ucar vėl pradėjo dirbti samdomą darbą. Šis leidimas buvo pratęstas kelis kartus, paskutinį kartą – 2013 m. gruodžio 12 d.

13. 2013 m. rugpjūčio 16 d. S. Ucar Užsieniečių reikalų tarnybai pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje ir, remdamasi *AufenthG* 4 straipsnio 5 dalimi, nurodė teisę gyventi šalyje turinti pagal EEB ir Turkijos asociacijos susitarimą; ji teigė, kad įvykdytos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos sąlygos, atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad jos sutuoktinis nuo 2005 m. lapkričio mėn. nepertraukiamai dirbo samdomą darbą.

4 — *AufenthG* 55 straipsnio 1 dalis.

5 — *AufenthG* 55 straipsnio 2 dalis.

14. 2014 m. gegužės 6 d. sprendimu Užsieniečių reikalų tarnyba atsisakė tenkinti jos prašymą ir dar kartą pratęsti leidimą gyventi šalyje. Pirma, ji nusprendė, kad S. Ucar nebuvo užtikrintos pragyvenimo lėšos. Antra, ji taip pat nusprendė, kad S. Ucar neturi jokios teisės, įgytos pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, nes Ö. Ucar neatitiko reikalavimo priklausyti teisėtai darbo rinkai trejus metus, einančius iškart po sutuoktinės atvykimo į Vokietijos teritoriją ir pirmojo leidimo gyventi šalyje, jai išduoto susijungimo su sutuoktiniu pagrindu, suteikimo. Dėl to, kad Ö. Ucar nuo 2005 m. lapkričio 1 d. iki 2011 m. gruodžio mėn. nepertraukiamai dirbo samdomą darbą, jo sutuoktinei negali atsirasti teisių. Galiausiai Užsieniečių reikalų tarnyba nusprendė, kad S. Ucar leidimo gyventi šalyje pratęsimas negali būti prilygintas leidimui atvykti pas darbuotoją, kaip tai suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, nes šis leidimas, kaip ji teigė, tai pats pirmas leidimas, išduodamas atvykimo į valstybės narės teritoriją momentu, o ne vėlesni leidimai.

15. Ginčydama šias išvadas S. Ucar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme apskundė 2014 m. gegužės 6 d. Užsieniečių reikalų tarnybos sprendimą.

16. Kilus sunkumų dėl Sąjungos teisės aiškinimo, *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2015 m. rugsėjo 24 d.) pateikė šiam teismui tokius prejudicinius klausimus byloje C-508/15:

- „1. Ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pirma įtrauka turi būti aiškinama taip, kad pagrindinės sąlygos yra įvykdytos ir tuo atveju, jei prieš tai, kai šeimos narys trejus metus teisėtai gyveno pas teisėtai darbo rinkai priklausančią darbuotoją turką, pagrindinis teisių turėtojas buvo pasitraukęs iš valstybės narės teisėtos darbo rinkos po to, kai pagal šią nuostatą šeimos nariui buvo suteikta teisė pas jį atvykti?
2. Ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad leidimo gyventi šalyje pratęsimas turi būti laikomas šioje nuostatoje numatytu leidimu šeimos nariui prisijungti prie teisėtai darbo rinkai priklausančio darbuotojo turko, jei atitinkamas šeimos narys nuo to laiko, kai jam pagal šią nuostatą buvo suteiktas leidimas susijungti, nepertraukiamai gyvena su darbuotoju turku, tačiau šis, laikinai pasitraukęs iš valstybės narės teisėtos darbo rinkos, vėl jai priklauso tik leidimo gyventi šalyje pratęsimo momentu?“

B – Byla C-509/15

17. Recep Kilic gimė 1993 m. Turkijoje, jo tėvams, gyvenantiems Vokietijoje, atostogaujant savo kilmės šalyje. R. Kilic atvyko į Vokietiją 1994 m. balandžio 16 d. Nė vienas iš jo tėvų tuo momentu nevykdė profesinės veiklos.

18. 1996 m. gegužės mėn. jo tėvai išsiskyrė ir R. Kilic liko išlaikomas tik savo motinos, kuri 1998 m. birželio 30 d. pradėjo dirbti samdomą darbą ir beveik nepertraukiamai dirbo jį iki 2003 m. balandžio mėn., kai išėjo motinystės, paskui – vaiko priežiūros atostogų.

19. 1997 m. gegužės 5 d., kai Vokietijos teisėje buvo nustatytas įpareigojimas turėti leidimą gyventi šalyje, R. Kilic buvo išduotas toks leidimas, galiojantis dvejus metus. 1999 m., atsižvelgiant į R. Kilic motinos darbdavio išduotą pažymą ir nepaisant to, kad ji gaudavo socialinę paramą, R. Kilic leidimas gyventi šalyje buvo pratęstas vieniems metams. Paskui jis buvo kelis kartus pratęstas iki 2011 m. lapkričio 10 d., kai R. Kilic tebeturėjo tik laikinas pažymas.

20. R. Kilic, patiriantis mokymosi sunkumų, buvo traukiamas atsakomybėn keliose baudžiamosiose bylose ir jam buvo skirtos laisvės atėmimo bausmės, paskutinį kartą – 2013 m. birželio 11 d. – jis nuteistas nepilnamečiams taikoma trejų metų ir trijų mėnesių laisvės atėmimo bausme už prekybą narkotinėmis medžiagomis veikiant organizuotoje grupėje. Iš kalėjimo jis buvo paleistas 2015 m. gegužės 27 d.

21. 2014 m. liepos 24 d. Užsieniečių reikalų tarnyba atmetė jo prašymą pratęsti leidimą gyventi šalyje ir, vadovaudamasi *AufenthG* 53 straipsnio 1 ir 2 punktais ir 55 straipsniu, nurodė išsiųsti jį iš šalies. Pirma, ji nusprendė, kad R. Kilic negali remtis jokia teise, grindžiama EEB ir Turkijos asociacijos susitarimu arba Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa, nes jo tėvai neatitiko reikalavimo priklausyti teisėtai darbo rinkai nepertraukiamai trejus metus, skaičiuojant nuo R. Kilic teisėto atvykimo į Vokietijos teritoriją. Antra, ji pabrėžė, kad, atsižvelgiant į pasikartojančius jau padarytus sunkius nusikaltimus, recidyvo riziką ir R. Kilic keliamą pavojų visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai, jis turi būti išsiųstas į Turkiją. Pasvėrusi įvairius interesus ji padarė išvadą, kad glaudūs asmeniniai R. Kilic ryšiai su Vokietijos teritorija šiomis aplinkybėmis turėtų eiti į antrą planą.

22. 2014 m. rugsėjo 1 d. R. Kilic apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Jis teigia, kad pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą jam turi būti pripažinta teisė gyventi šalyje, nes jo motina nepertraukiamai beveik penkerius metus dirbo samdomą darbą. Taip pat jis teigia, kad jam turi būti taikoma ypatinga apsauga nuo išsiuntimo iš šalies, suteikiama Turkijos piliečiams pagal to paties sprendimo 14 straipsnį.

23. Atskiru sprendimu (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo tą pačią dieną) *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas) pateikė Teisingumo Teismui vienintelį klausimą byloje C-509/15; jis suformuluotas taip:

„Ar leidimu šeimai susijungti, kaip tai suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnį, gali būti laikoma tai, kad po to, kai šeimos nariui buvo leista prisijungti prie pagrindinių teisių turėtojų, kurie nepriklausė darbo rinkai, leidimo gyventi šalyje galiojimas tam šeimos nariui pratęstas tuo momentu, kai pagrindinis teisių turėtojas, su kuriuo šeimos narys teisėtai gyvena, tapo darbuotoju?“

C – Procesas Teisingumo Teisme

24. 2015 m. spalio 27 d. sprendimu bylos C-508/15 ir C-509/15 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

25. Pastabas raštu pateikė tik S. Ucar, Užsieniečių reikalų tarnyba ir Europos Komisija.

III – Teisinis vertinimas

A – Įvadinės pastabos

26. Primintina, kad Sprendime Nr. 1/80 numatyta, jog darbuotojas turkas, priklausantis valstybės narės teisėtai darbo rinkai, turi teisę, teisėtai išdirbęs vienus metus, prašyti valstybėje narėje atnaujinti jo leidimą dirbti, jei tas pats darbdavys turi jam darbo vietą. Išdirbęs trejus metus, jis turi teisę priimti kitų darbdavių pasiūlymus įsidarbinti pagal tą pačią profesiją. Teisėtai išdirbęs ketverius metus, minėtas darbuotojas turi teisę šioje valstybėje narėje laisvai dirbti bet kurį samdomą darbą. Dėl teisių, įgyjamų pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį, taip pat nurodyta, kad „[m]etinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, nelaimingo atsitikimo darbe arba dėl trumpalaikės ligos įskaitomi į teisėto darbo

laikotarpį“⁶. Kalbant apie priverstinio nedarbo ir nebuvimo darbe dėl ilgalaikės ligos laikotarpius, pažymėtina, kad nors „nėra įskaitomi į teisėto darbo laikotarpį, [jie] nepažeidžia teisių, įgytų remiantis ankstesnio darbo laikotarpiu“⁷.

27. Teisėtai į valstybės narės teritoriją atvykusiam darbuotojui turkui įgyjant vis daugiau teisių įsidarbinti, dėl to tuo pačiu metu gerėja minėto darbuotojo šeimos narių padėtis. Jeigu jiems leidžiama prisijungti prie šio darbuotojo priimančiosios valstybės narės teritorijoje, jo šeimos nariai įgyja teisę priimti bet kokią pasiūlymą įsidarbinti, teisėtai pragyvenę šalyje trejus metus. Po penkerių metų teisėto gyvenimo šalyje šeimos nariai turi teisę laisvai dirbti bet kurį samdomą darbą. Šiuo atžvilgiu neturi reikšmės, ar šie šeimos nariai parodo norą faktiškai dirbti samdomą darbą⁸.

28. Dėl klausimo, susijusio su darbuotojo turko ir jo šeimos narių teise įsidarbinti valstybės narės darbo rinkoje, Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad teisė gyventi šalyje neišvengiamai turi būti pripažinta tiesiogiai kylančia iš teisės įsidarbinti šioje rinkoje. Kad būtų galima veiksmingai patenkinti darbo pasiūlą arba pasinaudoti laisve dirbti bet kurį samdomą darbą, akivaizdu, kad privaloma turėti galimybę gyventi valstybės narės teritorijoje, kurioje vykdoma atitinkama veikla arba pateikiamas pasiūlymas⁹.

29. Taigi, šiais prašymais priimti prejudicinį sprendimą keliamas būtent S. Ucar ir R. Kilic gyvenimo šalyje klausimas. Jeigu jie įgijo teisę įsidarbinti Vokietijos darbo rinkoje Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pagrindu, Užsieniečių reikalų tarnyba turėtų pripažinti jų teisę gyventi šalyje, grindžiama nebe vien nacionalinės teisės nuostatomis, bet ir minėtu sprendimu. Sunkumų kyla dėl to, kad darbuotojas turkas, pas kurį jie atvyko, trejus metus, einančius iškart po jų atvykimo į Vokietiją, neturėjo arba neišlaikė darbuotojo, priklausančio teisėtai darbo rinkai, statuso. Remiantis Vokietijos valdžios institucijų taikomu Sprendimo Nr. 1/80 ir EEB ir Turkijos asociacijos susitarimo aiškinimu, S. Ucar galėjo įgyti teises pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą, tik jeigu jos sutuoktinis būtų dirbęs samdomą darbą nuolat ir be pertraukų nuo 2001 m. lapkričio mėn., kai S. Ucar atvyko į Vokietiją, iki 2004 m. lapkričio mėn. R. Kilic taip pat būtų įgijęs šias teises, tik jeigu jo motina būtų vykdžiusi tokią veiklą nuo 1994 m. balandžio mėn., kai R. Kilic atvyko į Vokietijos teritoriją, iki 1997 m. balandžio mėn. Tokia yra pirmojo klausimo, pateikto Teisingumo Teismui byloje C-508/15, esmė¹⁰.

6 — Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalis.

7 — Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalis.

8 — Iš esmės Teisingumo Teismas, atrodo, pripažino, kad teisės gyventi šalyje gali būti reikalaujama remiantis samdoma veikla, net būsimą: dėl Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies žr. 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 37 punktas). Visų pirma, skirtingai nei darbuotojų turkų, kuriems taikoma ši Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalis, minėto sprendimo 7 straipsnyje nurodytų šeimos narių statusas nepriklauso nuo samdomos veiklos vykdymo: žr. 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 29 punktas), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Derin* (C-325/05, EU:C:2007:442, 56 punktas) ir 2008 m. rugsėjo 25 d. Sprendimą *Er* (C-453/07, EU:C:2008:524, 31 punktas). Užsieniečių reikalų tarnybos argumentas, kad S. Ucar neturėjo noro vykdyti kokią nors profesinę veiklą, šiomis aplinkybėmis yra nereikšmingas. Taip pat jis būtų nereikšmingas, jeigu juo būtų remiamasi kalbant apie R. Kilic (žr. 2008 m. rugsėjo 25 d. Sprendimą *Er* (C-453/07, EU:C:2008:524, 34 punktas)).

9 — Dėl Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio iš gausios teismo praktikos žr. 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Sevince* (C-192/89, EU:C:1990:322, 26 punktas), 1997 m. gegužės 29 d. Sprendimą *Eker* (C-386/95, EU:C:1997:257, 19 punktas), 1997 m. rugsėjo 30 d. Sprendimą *Ertanir* (C-98/96, EU:C:1997:446, 26 punktas), 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Dogan* (C-383/03, EU:C:2005:436, 14 punktas) ir 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *Sedef* (C-230/03, EU:C:2006:5, 33 ir 34 punktai). Dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio taip pat iš gausios teismo praktikos žr. 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Kadiman* (C-351/95, EU:C:1997:205, 29 punktas), 2000 m. kovo 16 d. Sprendimą *Ergat* (C-329/97, EU:C:2000:133, 40 punktas), 2000 m. birželio 22 d. Sprendimą *Eyüp* (C-65/98, EU:C:2000:336, 29 punktas), 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Cetinkaya* (C-467/02, EU:C:2004:708, 31 punktas), 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 25 punktas), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Derin* (C-325/05, EU:C:2007:442, 40 ir 47 punktai), 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 21 punktas) ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504, 28 punktas).

10 — Esu įsitikinęs, kad šis klausimas taip pat svarbus bylai C-508/15 ir R. Kilic situacijai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, atsižvelgdamas tik į S. Ucar situaciją, ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą atitinka nacionalinių valdžios institucijų reikalavimas, kad darbuotojas turkas, pas kurį į priimančiosios valstybės narės teritoriją atvyksta šeimos narys, trejus metus, einančius iškart po minėto šeimos nario atvykimo, išlaikytų darbuotojo, priklausančio teisėtai darbo rinkai, statusą. Tačiau iš bylos dokumentų, pateiktų Teisingumo Teismui byloje C-509/15, matyti, kad R. Kilic buvo atsisakyta pratęsti leidimą gyventi šalyje, be kita ko, tuo pagrindu, kad, Užsieniečių reikalų tarnybos teigimu, jis negalėjo remtis jokia teise, grindžiama Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipa, nes jo motina neatitiko šio reikalavimo. Taigi, vertinant pirmąjį klausimą, byloje C-508/15 pateikti argumentai taikytini ir R. Kilic situacijai.

30. Be to, jei Užsieniečių reikalų tarnybos taikomas aiškinimas bus patvirtintas Teisingumo Teismo ir jei Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos suteikiamos teisės gali atsirasti tik tuo atveju, kai darbuotojas turkas, pas kurį į priimančiosios valstybės narės teritoriją atvyko jo šeimos narys, skaičiuojant nuo šio šeimos nario atvykimo ir per visą šių teisių atsiradimui reikalingą laikotarpį, priklauso teisėtai darbo rinkai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo taip pat klausia, ar sprendimas dėl šio šeimos nario leidimo gyventi šalyje pratęsimo gali būti prilygintas leidimui dėl šeimos susijungimo, todėl laikotarpis, per kurį darbuotojas turkas turi priklausyti teisėtai darbo rinkai, gali būti faktiškai skaičiuojamas nuo šio sprendimo pratęsti leidimą priėmimo datos, o ne tik nuo šeimos nario pirmojo atvykimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją datos. Tai yra antrojo klausimo byloje C-508/15 ir vienintelio klausimo byloje C-509/15 dalykas. Tačiau atsižvelgdamas į atsakymą, kurį pasiūlysiu Teisingumo Teismui byloje C-508/15, šią problemą nagrinėsiu tik papildomai.

B – Dėl pirmojo prejudicinio klausimo byloje C-508/15

31. Pirmuoju klausimu byloje C-508/15 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausia, ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal šią nuostatą suteikiama teisė gyventi šalyje darbuotojo turko, gyvenančio Vokietijoje, šeimos nariui, jei šis darbuotojas nepertraukiamą trejų metų laikotarpį priklausė teisėtai darbo rinkai ir šį laikotarpį šeimos narys gyveno su šiuo darbuotoju, ir tam neturi reikšmės aplinkybė, kad šis laikotarpis nėjo iškart po atitinkamo šeimos nario atvykimo į Vokietijos teritoriją.

32. Siekiant atsakyti į šį klausimą, prieš pereinant konkrečiai prie priklausymo teisėtai darbo rinkai sąvokos, reikia trumpai grįžti prie bendrųjų išvadų, Teisingumo Teismo suformuluotų jo praktikoje dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos.

1. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa Teisingumo Teismo praktikoje

33. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa yra tiesiogiai veikianti, todėl Turkijos piliečiai, kuriems taikoma ši nuostata, gali tiesiogiai ja remtis valstybių narių teismuose, siekdami, kad jiems nebūtų taikomos jai prieštaraujančios vidaus teisės normos¹¹. Be to, šis straipsnis priklauso Sprendimo Nr. 1/80 socialinėms nuostatoms, kurios yra papildomas darbuotojų judėjimo laisvės pagal SESV 45–47 straipsnius užtikrinimo etapas, todėl šiuose straipsniuose įtvirtinti principai turi būti kuo plačiau taikomi Turkijos piliečiams, kurie naudojami teisėmis, suteikiamomis minėtu sprendimu¹².

34. Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma pastraipa įgyvendinama „laipsniško teisių įgijimo sistema“ siekiama dvejopo tikslo¹³. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad „[p]irmiausia, kol nepasibaigęs *pradinis* trejų metų laikotarpis, minėta nuostata siekiama leisti darbuotojo migranto šeimos nariams būti kartu su juo, kad sujungiant šeimą būtų pagerintos darbuotojo turko, kuris jau yra teisėtai integravęsis priimančiojoje valstybėje narėje, darbo ir gyvenimo sąlygos <...> Vėliau ta pačia nuostata suteikiant galimybę teisėtai trejus metus pragyvenusiam atitinkamam šeimos nariui pačiam įsidarbinti siekiama sustiprinti tęstinę darbuotojo migranto turko šeimos integraciją priimančiojoje valstybėje narėje. Tad pagrindinis siekiamas tikslas yra sutvirtinti minėto šeimos nario, kuris šiuo momentu jau yra teisėtai integravęsis priimančiojoje

11 — Be kita ko, žr. 2000 m. birželio 22 d. Sprendimą *Eyüp* (C-65/98, EU:C:2000:336, 25 punktas), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Derin* (C-325/05, EU:C:2007:442, 47 punktas), 2008 m. rugsėjo 25 d. Sprendimą *Er* (C-453/07, EU:C:2008:524, 25 punktas), 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 20 punktas), 2011 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Ziebell* (C-371/08, EU:C:2011:809, 48 punktas) ir 2012 m. kovo 29 d. Sprendimą *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 24 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

12 — Be kita ko, žr. 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Kadiman* (C-351/95, EU:C:1997:205, 30 punktas), 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *Sedef* (C-230/03, EU:C:2006:5, 33 punktas) ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504, 48 punktas).

13 — Žr. 2012 m. kovo 29 d. Sprendimą *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 31 punktas).

valstybėje narėje, padėti, suteikiant jam galimybę užsidirbti pragyvenimui aptariamoje valstybėje ir nebeprisiklausyti nuo darbuotojo migranto“¹⁴. Todėl, atsižvelgiant į bendrą Sprendimu Nr. 1/80 siekiamą tikslą, „konkrečiai šio sprendimo 7 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta sistema siekiama sukurti palankias šeimos susijungimo <...> sąlygas“¹⁵.

35. Kalbant apie valstybėms narėms suteiktą diskreciją, pažymėtina, kad nors pagal nusistovėjusią teismo praktiką jos išlaiko kompetenciją reglamentuoti Turkijos piliečių pirmojo atvykimo į jų teritoriją sąlygas ir sąlygas, kuriomis jie pirmą kartą gali įsidarbinti¹⁶, vis dėlto, jeigu minėti piliečiai atitinka vienoje iš Sprendimo Nr. 1/80 nuostatų numatytas sąlygas ir dėl to gali pasinaudoti teisėmis, suteikiamomis šiuo sprendimu, šioms valstybėms narėms neleidžiama patvirtinti tokių teisės nuostatų, kurios skirtųsi nuo Sprendimo Nr. 1/80 nuostatų arba kuriomis būtų nustatytos kitokios nei numatytosios šiame sprendime sąlygos¹⁷. Todėl valstybės narės negali vienašališkai pakeisti Turkijos piliečių laipsniškos integracijos priimančiojoje valstybėje narėje sistemos apimtį¹⁸.

36. Taigi, reikia nustatyti, ar tam, kad būtų pripažintos iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos kylančios teisės, reikalaujamos, kad darbuotojas turkas, pas kurį į valstybės narės teritoriją atvyksta šeimos narys, išdirbtų visą laikotarpį, reikalingą šioje nuostatoje numatytoms teisėms įgyti, skaičiuojant nuo minėto šeimos nario atvykimo datos, ir neatsižvelgdamos į darbo minėtoje rinkoje laikotarpius, kurie yra tokios pat trukmės, bet buvo išdirbti vėliau, nei skaičiuojant nuo šios datos, Vokietijos valdžios institucijos nėra vienašališkai pakeitusios pirma nurodytos sistemos.

2. Priklausymas teisėtai darbo rinkai ir Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytų teisių įgijimo sąlygos

37. Kokiomis konkrečiomis sąlygomis darbuotojo turko šeimos narys gali įgyti teises Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pagrindu? Teisingumo Teismas jau yra iš dalies atsakęs į šį klausimą, bet niekada nėra aiškiai pareiškęs nuomonės dėl chronologinės tvarkos, kaip minėtos sąlygos turi būti įvykdytos.

38. Prieš pradėdamas nagrinėti Teisingumo Teismo pateiktą minėtų sąlygų aiškinimą pažymiu, kad pačiame Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos tekste nėra numatyta nieko panašaus, *expressis verbis*, į tai, ko reikalauja Vokietijos valdžios institucijos. Iš šio straipsnio teksto iš tiesų matyti tik tai, kad valstybės narės teisėtai darbo rinkai priklausančio darbuotojo turko šeimos narys, kuriam leidžiama pas jį atvykti, iš esmės turi teisę priimti bet kokią pasiūlymą įsidarbinti, jei teisėtai gyvena šioje valstybėje trejus metus (Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pirma įtrauka), paskui turi teisę dirbti bet kurį pasirinktą samdomą darbą, jei gyvena joje bent penkerius metus (Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos antra įtrauka).

14 — 2012 m. kovo 29 d. Sprendimas *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 32 ir 33 punktai ir juose nurodyta teismo praktika). Kursyvu išskirta mano. Toliau nagrinėdamas grįžiu prie klausimo, ar svarbu tai, kad Teisingumo Teismas vartoja būdvardį „pradinis“.

15 — 2012 m. kovo 29 d. Sprendimas *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 34 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

16 — Iš gausios teismo praktikos žr. 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Kus* (C-237/91, EU:C:1992:527, 25 punktas), 1994 m. spalio 5 d. Sprendimą *Eroglu* (C-355/93, EU:C:1994:369, 10 punktas), 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Kadiman* (C-351/95, EU:C:1997:205, 31 punktas), 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 29 punktas) ir 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą *Unal* (C-187/10, EU:C:2011:623, 41 punktas).

17 — Žr. 2011 m. birželio 16 d. Sprendimą *Pehlivan* (C-484/07, EU:C:2011:395, 56 punktas) ir 2012 m. kovo 29 d. Sprendimą *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 36 punktas). Taip pat žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 61 punktas).

18 — Žr. 2011 m. birželio 16 d. Sprendimą *Pehlivan* (C-484/07, EU:C:2011:395, 56 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir 2012 m. kovo 29 d. Sprendimą *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 37 punktas).

39. Teisingumo Teismas Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą aiškino taip, kad „nustatytos dvi šioje nuostatoje numatytų teisių įgijimo kumuliacinės sąlygos, t. y. pirma, kad atitinkamas asmuo turi būti priimančiosios valstybės narės teisėtai darbo rinkai jau priklausančio darbuotojo turko šeimos narys ir, antra, kad šios valstybės kompetentingos valdžios institucijos yra leidusios jam atvykti pas minėtą darbuotoją. Jeigu minėtos sąlygos tenkinamos, siekiant taikyti Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą reikia patikrinti, ar atitinkamas Turkijos pilietis tam tikrą laiką teisėtai gyvena priimančiosios valstybės narės teritorijoje su darbuotoju, dėl kurio atsiranda jo teisės“¹⁹.

40. Savo praktikoje Teisingumo Teismas, nieko neišskirdamas, kalba apie trejų metų „pradinį laikotarpį“²⁰, trejų metų „laikotarpį“²¹, „tam tikrą laikotarpį“²² arba „trejų metų nuo atitinkamo šeimos nario atvykimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją laikotarpį“²³. Man neatrodo, kad tai turi lemiamą reikšmę. Pirma, nuoroda į „pradinį“ laikotarpį tiesiog siekiama atskirti vėlesnį papildomų dvejų metų laikotarpį, kuris pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos antrą įtrauką suteikia darbuotojo turko, priklausančio valstybės narės teisėtai darbo rinkai, šeimos nariui teisę laisvai dirbti bet kurį samdomą darbą. Antra, Sprendime *Pehlivan*²⁴ padarytas patikslinimas yra visiškai atskiras ir buvo pateiktas byloje, kurioje nebuvo kilusi jokia dabar nagrinėjama chronologinės tvarkos problema²⁵.

41. Tiek dėl S. Ucar, tiek dėl R. Kilic yra aišku, jog jie atitinka tradiciškai Teisingumo Teismo formuluojamas sąlygas, kad jiems būtų pripažinta galimybė pasinaudoti teisėmis, pripažįstamomis pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnį. Jie abu yra darbuotojo turko šeimos nariai ir jiems buvo teisėtai leista atvykti pas atitinkamą darbuotoją turką į priimančiosios valstybės narės teritoriją. Taip pat yra nustatyta, kad jie atitiko reikalavimą faktiškai gyventi kartu²⁶.

42. Galiausiai pagal teismo praktiką reikalaujama, kad darbuotojas turkas, pas kurį yra atvykstama, priklausytų valstybės narės, kurioje gyvena, teisėtai darbo rinkai „per visą laikotarpį, reikalingą tam, kad šeimos narys įgytų teisę įsidarbinti“²⁷ minėtoje valstybėje narėje. Priklausymo teisėtai darbo rinkai sąvoka skiriasi nuo Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje esančios sąvokos „teisėtai išdirbęs“²⁸. Dėl šio priklausymo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad „ši sąvoka apibūdina visus darbuotojus, kurie laikėsi visų priimančiojoje valstybėje narėje galiojančių įstatymų ir teisės aktų ir todėl turi teisę užsiimti profesine veikla jos teritorijoje“²⁹. Laikinas darbo santykių nutraukimas nebūtinai reiškia, kad darbuotojas turkas nustoja priklausyti teisėtai darbo rinkai, bent jau tiek laiko, kiek pagrįstai reikalinga,

19 — 2012 m. kovo 29 d. Sprendimas *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 26 ir 27 punktai ir juose nurodyta teismo praktika). 2012 m. liepos 19 d. Sprendime *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504, 29 punktas) Teisingumo Teismas galutinai išvardijo tris sąlygas.

20 — Žr. 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Kadiman* (C-351/95, EU:C:1997:205, 32 ir 33 punktai), 2010 m. sausio 21 d. Sprendimą *Bekleyen* (C-462/08, EU:C:2010:30, 36 punktas), 2011 m. birželio 16 d. Sprendimą *Pehlivan* (C-484/07, EU:C:2011:395, 45, 51 ir 55 punktai), 2012 m. kovo 29 d. Sprendimą *Kahveci* (C-7/10 ir C-9/10, EU:C:2012:180, 32 punktas) ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504, 39 punktas).

21 — Žr. 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Cetinkaya* (C-467/02, EU:C:2004:708, 30 punktas), 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 24 ir 29 punktai), 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 19, 30 ir 58 punktai) ir 2011 m. birželio 16 d. Sprendimą *Pehlivan* (C-484/07, EU:C:2011:395, 36, 38, 60, 61 ir 64 punktai).

22 — Žr. 2010 m. sausio 21 d. Sprendimą *Bekleyen* (C-462/08, EU:C:2010:30, 26 punktas).

23 — 2011 m. birželio 16 d. Sprendimas *Pehlivan* (C-484/07, EU:C:2011:395, 52 punktas). Tačiau palyginkime su šio sprendimo 60 punktu, kuriame Teisingumo Teismas atsisako šio patikslinimo, nereikalingo atsižvelgiant į bylos aplinkybes.

24 — 2011 m. birželio 16 d. sprendimas (C-484/07, EU:C:2011:395, 52 punktas).

25 — Pagal analogiją žr. generalinio advokato Y. Bot pateiktos išvados byloje *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:331) 24 punktą.

26 — Žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

27 — 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 32 punktas).

28 — Žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 22 punktas).

29 — 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 23 punktas).

kad rastų kitą samdomą darbą, ir jei šis darbo santykių nebuvimas yra laikinojo pobūdžio³⁰. Galiausiai „[d]arbuotojas turkas nebėra teisėtoje darbo rinkoje tik jeigu jis objektyviai nebegali į ją reintegruoti arba todėl, kad baigėsi pagrįstas laikotarpis, per kurį jis galėjo po laikino nedarbo laikotarpio susirasti naują apmokamą samdomą darbą“³¹.

43. Be to, kaip pažymėjo Komisija, teisių įgijimas pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį yra pripažįstamas, net jei priklausymas teisėtai darbo rinkai, kurio reikalaujama pagal šį straipsnį, faktiškai yra įgyvendinamas ne nuo atitinkamo darbuotojo turko atvykimo – šiuo momentu jis gali net neturėti darbuotojo statuso – į priimančiosios valstybės narės teritoriją³². Taigi, atsižvelgiant į Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu siekiamą tikslą, būtų netinkama nustatyti griežtesnius jo taikymo reikalavimus nei šio sprendimo 6 straipsnio.

44. Kalbėdamas apie šį tikslą negaliu pritarti Užsieniečių reikalų tarnybos argumentui, kad nebebūtų nuoseklumo tarp Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio ir juo siekiamo tikslo, jeigu jį reikėtų aiškinti taip, kad jo pagrindu gali būti įgytos teisės, net jei priklausymo teisėtai darbo rinkai laikotarpis neina iškart po šeimos nario atvykimo, nes tokiu atveju nebereikėtų remti šeimos susijungimo. Iš esmės manau, jog tam, kad būtų sukurtos palankios sąlygos šeimoms susijungti, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis neturėtų būti aiškinamas per daug griežtai. Tai, kad atitinkamas darbuotojas turkas įgyvendina visą priklausymo valstybės narės teisėtai darbo rinkai laikotarpį vėliau, nei pas jį atvyksta šeimos narys, nereiškia, kad tampa ne tokia svarbi prielaida, jog darbuotojo turko, kuris jau yra teisėtai integravęsis, darbas ir gyvenimas tampa lengvesni, jeigu jis turi galimybę savo šeimos branduolį atkurti ilgam laikui.

45. Todėl konstatuotina, jog reikalaujamos, kad darbuotojai turkai tam, kad jų šeimos nariams būtų pripažintos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintos teisės, priklausytų teisėtai darbo rinkai laikotarpį, reikalingą minėtoms teisėms įgyti, nuo pat šių šeimos narių atvykimo momento, ir neleidamos atsižvelgti į vėlesnį tos pačios trukmės priklausymo teisėtai darbo rinkai laikotarpį, Vokietijos valdžios institucijos nustatė Sprendime Nr. 1/80 nenumatytą sąlygą.

46. Mano įsitikinimą patvirtina ta aplinkybė – primenu ją, – kad Sprendime Nr. 1/80 nėra aiškiai tam prieštaraujančių nuostatų, todėl esu linkęs labai konkrečiai manyti, jog S. Ucar, kuri iš tikrųjų gyveno su sutuoktiniu beveik 14 metų, įgijo teises pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą nuo to momento, kai Ö. Ucar, priklausantis teisėtai darbo rinkai, nepertraukiamai trejus metus buvo vykdęs veiklą pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio reikalavimus. Taigi, nuo 2008 m. lapkričio mėn. S. Ucar buvo įgijusi teises pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pirmą įtrauką, o nuo 2010 m. lapkričio mėn. – pagal šio sprendimo 7 straipsnio pirmos pastraipos antrą įtrauką. Kalbant apie R. Kilic, pažymėtina, kad jis įgijo teises pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos pirmą įtrauką nuo to momento, kai jo motina priklausė teisėtai darbo rinkai šiai teisei atsirasti pakankamą laikotarpį, t. y. nuo 2001 m. birželio mėn.³³

30 — Žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 24 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

31 — 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 25 punktas). Teisingumo Teismas taip pat yra patikslinęs, kad argumentai, jo suformuluoti aiškinant Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalį, taip pat gali būti pakartoti aiškinant to paties sprendimo 7 straipsnio pirmą pastraipą (žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Altun* (C-337/07, EU:C:2008:744, 27 ir 28 punktai). Be to, gali būti keliamas klausimas dėl remiantis teismo praktika darytinų išvadų reikšmės S. Ucar situacijai. Iš tiesų, nors yra aišku, kad Ö. Ucar trejus metus po sutuoktinės atvykimo į Vokietijos teritoriją (t. y. nuo 2001 m. lapkričio mėn. iki 2004 m. lapkričio mėn.) nedirbo samdomo darbo, šiuo laikotarpiu jis užsiėmė savarankiška veikla – atrodo, visiškai atitinkančia nacionalinės teisės aktus, – todėl nuolat priklausė teisėtai darbo rinkai, kaip ši sąvoka suprantama pagal nacionalinę teisę.

32 — Be kita ko, žr. 2008 m. sausio 24 d. Sprendimą *Payir ir kt.* (C-294/06, EU:C:2008:36, 45 punktas).

33 — Neatrodo, kad R. Kilic galėtų remtis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antra pastraipa, kurioje specialiai reglamentuojama darbuotojų turkų, priklausančių teisėtai darbo rinkai, vaikų situacija. Tačiau yra aišku, kad šie vaikai taip pat gali remtis teisėmis darbo srityje, pripažįstamomis pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą (žr. 1998 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Akman* (C-210/97, EU:C:1998:555, 34 punktas)). Neatrodo, jog R. Kilic atitiktų sąlygas, kad jam būtų pripažinta teisė laisvai įsidarbinti, kaip numatytoji minėto sprendimo 7 straipsnio pirmos pastraipos antroje įtraukoje. Bent jau priežastys, dėl kurių jo motina nutraukė savo veiklą ir kurios galėtų patekti į Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, Teisingumo Teismui pateiktos bylos dokumentuose nėra pakankamai išsamiai nurodytos.

47. Vokietijos valdžios institucijos mano, kad toks aiškinimas gerokai išplėstų Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos taikymo asmenims sritį. Panaši rizika, atsirandanti dėl įvairių priežasčių, jau buvo nurodyta 2012 m. liepos 19 d. Sprendime *Dülger*³⁴. Tuomet Teisingumo Teismas buvo priminęs, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoje pastraipoje „šeimos susijungimui aiškiai numatoma sąlyga gauti pagal priimančiosios valstybės narės teisės aktų reikalavimus suteikiamą leidimą atvykti pas darbuotoją turką <...>. Ši sąlyga <...> paaiškinama tuo, kad EEB ir Turkijos asociacijoje [pagal EEB ir Turkijos asociacijos susitarimą] šeimos susijungimas nėra darbuotojo [migranto] turko šeimos narių teisė, tačiau – priešingai – priklauso nuo nacionalinės valdžios institucijų tik pagal atitinkamos valstybės narės teisę ir nepažeidžiant reikalavimo gerbti pagrindines teises priimto sprendimo <...>“³⁵. Kitaip tariant, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos poveikis atsiranda tik todėl, kad priimančioji valstybė narė leidžia šeimos susijungimą. Taigi šios nuostatos taikymo asmenims sritį apibrėžia visų pirma nacionalinės teisės sistemos.

48. Atsižvelgiant į visas nurodytas priežastis, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad darbuotojo turko šeimos narys, kuriam buvo leista atvykti į priimančiosios valstybės narės teritoriją šeimos susijungimo pagrindu, gali, jei atitinka visas kitas joje nurodytas sąlygas, remtis šioje nuostatoje įtvirtintomis teisėmis, jei trejų arba penkerių metų laikotarpis, per kurį darbuotojas turkas, pas kurį jis yra atvykęs, turi priklausyti teisėtai darbo rinkai, neina iškart po šio šeimos nario atvykimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją.

C – Dėl antrojo prejudicinio klausimo byloje C-508/15 ir dėl vienintelio prejudicinio klausimo byloje C-509/15

49. Kaip buvo nurodyta, atsižvelgdamas į atsakymą, kurį siūlau Teisingumo Teismui pateikti į pirmąją bylą C-508/15 iškeltą klausimą ir kuris, be to, yra naudingas teisinei R. Kilic situacijai išaiškinti, manau, kad nereikia atsakyti į antrąjį klausimą byloje C-508/15 ir vienintelį klausimą byloje C-509/15.

50. Tai pažymėjęs, norėčiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuris byloje C-509/15 nagrinėja nurodymą išsiųsti iš šalies, priminti kelis svarbius Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsniu, aspektus, nors puikiai suprantu, kad Teisingumo Teismui pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą visiškai nesusijęs su šia nuostata. Tačiau Užsieniečių reikalų tarnybos pateiktos pastabos šioje byloje taip pat daugiausia susijusios su sprendimo išsiųsti iš šalies, priimto dėl R. Kilic, teisėtumu³⁶.

51. Taigi, jei tai būtų naudinga, primenu, kad aiškinant viešosios tvarkos išlygą, nurodytą Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio 1 dalyje, reikia atsižvelgti į tos pačios išlygos aiškinimą laisvo darbuotojų judėjimo srityje³⁷. Viešosios tvarkos sąvoka „reiškia, kad, be visuomeninės tvarkos trikdymų, kurie egzistuoja bet kokio teisės pažeidimo atveju, yra reali bei pakankamai rimta grėsmė, veikianti esminį visuomenės interesą“³⁸. Viešosios tvarkos išlyga turi būti aiškinama siaurai, todėl „teistumas gali pateisinti išsiuntimą iš šalies tik tuomet, kai iš jį pagrindžiančių aplinkybių galima daryti išvadą apie

34 — C-451/11, EU:C:2012:504.

35 — 2012 m. liepos 19 d. Sprendimas *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504, 61 ir 62 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

36 — Vis dėlto pažymėtina, kad dauguma šių pastabų rodo Užsieniečių reikalų tarnybos ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nesutarimą dėl taikytinos nacionalinės teisės – šis nesutarimas, akivaizdu, nepatenka į Teisingumo Teismo jurisdikciją.

37 — Žr. 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 56 punktas).

38 — 2000 m. vasario 10 d. Sprendimas *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 57 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir 2005 m. liepos 7 d. Sprendimas *Aydinli* (C-373/03, EU:C:2005:434, 27 punktas).

tokį asmeninį elgesį, kuris kelia faktinę grėsmę viešajai tvarkai“³⁹. Turkijos piliečiui „Sprendimu Nr. 1/80 tiesiogiai suteiktos teisės gali būti atimtos jį išsiunčiant tik jei šią priemonę pateisina aplinkybė, kad suinteresuotojo asmens asmeninis elgesys kelia konkrečią naujų rimtų viešosios tvarkos pažeidimų grėsmę“⁴⁰.

52. Taigi prireikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar, kalbant apie R. Kilic, šios sąlygos yra įvykdytos.

IV – Išvada

53. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui į *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros, kurį priėmė Asociacijos taryba, įsteigta pagal Susitarimą, kuriuo įsteigiama Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacija, 7 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad darbuotojo turko šeimos narys, kuriam buvo leista atvykti į priimančiosios valstybės narės teritoriją šeimos susijungimo tikslu, gali, jei įvykdo visas kitas joje nurodytas sąlygas, remtis šioje nuostatoje įtvirtintomis teisėmis, jei trejų arba penkerių metų laikotarpis, per kurį darbuotojas turkas, pas kurį jis atvyko, turi priklausyti teisėtai darbo rinkai, neina iškart po šio šeimos nario atvykimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją.

39 — 2000 m. vasario 10 d. Sprendimas *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 58 punktas). Taip pat žr. 2000 m. kovo 16 d. Sprendimą *Ergat* (C-329/97, EU:C:2000:133, 46 punktas), 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Dogan* (C-383/03, EU:C:2005:436, 24 punktas) ir 2011 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Ziebell* (C-371/08, EU:C:2011:809, 49 punktas).

40 — 2000 m. vasario 10 d. Sprendimas *Nazli* (C-340/97, EU:C:2000:77, 61 punktas).